

BÅDE BOGLIGE OG FAGLIGE UDDANNELSER SKAL MØDE UNGE MED HØJE FORVENTNINGER

Danske 15-årige elever ligger i top internationalt, når det gælder optimistiske forventninger til deres egen udvikling gennem uddannelse. Men der er skår i glæden. For mange vælger for ensidigt og går den gymnasiale vej. Et nyt ungdomsuddannelsessystem kan skabe en ny og bredere opfattelse af, hvad et ambitiøst uddannelsesliv indebærer.

Af CLAUS HOLM,
LEDER AF DPU, AARHUS UNIVERSITET

In tredjedel af de lande, som deltog i PISA 2018, erklærer mere end hver anden af de 15-årige elever sig enige i udsagnet, ”at din intelligens er noget ved dig, som du ikke kan ændre særligt meget”. De har, hvad man i PISA 2018 kalder for et ’fixed mindset’.

Modsat forholder det sig i blandt andet i Danmark. Her var et flertal af de unge uenige eller stærkt uenige i udsagnet. De har det, man i undersøgelsen kalder for et ’growth mindset’.

Forskellen er, at den sidste gruppe i højere grad end den første tror på, at deres evner og intelligens kan udvikles over tid.

At Danmark ligger i top, når det gælder andelen af elever med et growth mindset er udtryk for, at danske unge bredt set er særdeles motiverede for uddannelse. De har ambitiøse målsætninger, og mange forventer, at de vil ende med at tage en universitetsgrad. Det er ubetinget godt, at de unge har en høj tro på deres egne muligheder.

Men der lurer også en utilfredshed og et problem i form af de unges for ensidige valg af ungdomsuddannelse. For mange vælger gymnasieskolen, og for få vælger de erhvervsfaglige uddannelser. Der er med andre ord lighedstegn mellem en selvopfattelse som ambitiøs og det (boglige) gymnasium. De erhvervsfaglige uddannelser bliver ikke set som det ambitiøse valg.

Det er et problem. En af konsekvenserne er, at for få vælger den rigtige vej i forhold til deres forudsætninger – og for mange ender efterfølgende med et ikke brugbart

eksamensbevis – og dermed også en øget risiko for ikke at indfri deres egne ambitioner.

Problemet er bredt erkendt og kommer til udtryk i de aktuelle udspil til reformer af ungdomsuddannelserne. Regionerne kom i 2018 med udspillet *Fremtidssikrede ungdomsuddannelser – et let, ligestillet og lokalt valg for unge*, og KL kom året efter med *Ungdomsuddannelser – nye veje til en sammenhængende struktur*.

Begge udspil fokuserer på at tilgodese både de unges egne valg og arbejdsmarkedets behov for relevant arbejdskraft – herunder ikke mindst faglært arbejdskraft. Og i begge udspil er tilgangen at etablere et lettere, bedre vejledt og mere ligestillet valg mellem gymnasiet og de faglige erhvervsuddannelser.

Udspillene peger begge – mere kontroversielt – på en løsning med én fælles indgang til ungdomsuddannelserne befriet for (den ulige) konkurrence og det meget opdelt valg.

Idéen om ét system er kontroversiel, fordi det længe nærmest har været en uddannelsespolitisk selvfølge, at ungdomsuddannelser bygger på parallelle delsystemer.

Forhåbningen til én fælles indgang er ikke desto mindre, at den vil bidrage til, at flere unge ser ambitiøse muligheder i at udvikle sig gennem faglige erhvervsuddannelsesretninger.

Det er en interessant tanke, der er værd at undersøge nærmere.

Man kan selvfølgelig stille spørgsmålet, om en fælles indgang giver garanti for, at statuskonkurrencen til fordel for gymnasiet elimineres, og de unges uddannelsesvalg reelt bliver ligestillet – og at samspilsproblemerne mellem de unges ønsker og arbejdsmarkedets behov løses.

Svaret er nok ikke entydigt – men det kan i hvert blive bedre, end det er i dag. Særligt hvis man sætter sig for at skabe, hvad jeg kalder et rigt ungdomsuddannelsessystem karakteriseret ved ’de høje forventningers pædagogik’ uanset valg af studieretning.

Det vil jeg gerne forklare nærmere ved at trække på indsigter fra tidligere professor i uddannelsessociologi Erik Jørgen Hansen (1935-2017). Erik Jørgen Hansen var gennem sin karriere stærkt optaget af netop ungdomsuddannelserne. Han var tilhænger af et opgør med favoriseringen af gymnasiet og fortæller for idéen om en 12 års enhedsskole, som første gang så dagens lys i 1973 under undervisningsminister Knud Heinsen.

Erik Jørgen Hansen var optaget af et socialt retfærdigt ungdomsuddannelsessystem. Og til det kan man – i en nutidig kontekst – tilføje, pædagogik som bidrager til denne retfærdighed. Det er det, jeg kalder for ’de høje forventningers pædagogik’.

Det handler – blandt andet – om at have høje forventninger som gennemgående tilgang til de unge, uanset om de ønsker og prioriterer boglige eller praktiske erfaringer og uddannelsesretninger. Det er en dokumenteret effektiv vej til at moderere effekten af social baggrund.

Så hvis vi vil skabe bedre vilkår – og mere retfærdige vilkår – for, at alle danske unge kan træffe ligestillede valg for uddannelse og beskæftigelse, så skal vi skabe det rige ungdomsuddannelsessystem. Det er et system, hvor unge kan være i tvivl om studieretningen, hvor de går på selv-opdagelse og gør sig bredere og berigende erfaringer om, hvordan man støttes i og forventes at være ambitiøst optaget af at udvikle sig. Uanset udgangspunkt og uanset interesse.

For uddannelse er som bekendt berigende kompensation for forskellige forudsætninger. Og troen på at man kan vokse med opgaven, kræver en støttende og forventningsfuld pædagogik. Et ungdomsuddannelsessystem præget af høje forventninger til alle – på både gymnasiale og faglige uddannelser – vil ikke alene skabe og understøtte et growth-mindset, men vil også være mere beskæftigelses- og livsduelighedsskabende, end det er for mange i dag.

Og så vil det gøre os gladere for vores topplacering i PISA-testens afsnit om de unges selvopfattelse.

